

444 Lib. V. de Martyrii instrumentis,

ubi de variis Christianorum cruciatibus: *Hic derunt, est Hebraeum verbum galas, quod significat depetere, detergere; ac proinde R. Joseph apud Paginum verit, Quæ de-R. Joseph. pexerunt, seu detererunt se inter arbusta sylva, & effectæ sunt pulchrae, ac si fuissent depexæ, & detersæ. Certè per capillos, ut lib. sequenti efficiam, Ecclesiæ Martyres intelliguntur; & illi præsertim, qui pectinibus ferreis affecti sunt: ea propter Galaa-*

ditanis capris dicuntur similes, quæ inter dumeta aspera Galaad depexæ, & affractæ leves apparebant, ac nitidæ: & ascendere sic depexi è monte Galaad, id est ex acerbo testimonii, vel martyrii. Ut enim Philo Carp. Carpa ibi; Quod autem à Galaad ascendere Phi. Carp. dicuntur, candidorum Martyrum laudat exercitum: qui dum fidem Christi insuperabilem tenuerunt, testimonium veritati, vel per mortem suam perhibere non timuerunt. His ergo capillis ferreo pectine armatis, compatis, depexis, atque detersis, & fuso sanguine rutilis, flaventibusque, magnifice exornata appetit, pulchra admodum, & splendida Christi Ecclesia.

C A P. XII.

De laminis ardentibus, facibus, lampadibus, ac bove æneo candente, quibus Martyres sunt cruciati.

1535 **L**aminarum ardendum supplicium per vetustum est, cuius pleni sunt libri. Plautus Asin. act. 3. *Stimulos, laminas, cruce* *sue dixit Cicero in Verr. 7. Quid cum Plaut. Cicer. ardentes laminae, ceterique cruciatus admovebantur?* Sic eas describit Gallonius cap. 6. fol. 200. ex SS. Martyrum gestis: erat lamina metalli cujusdam frustum ductum magis in longitudinem, quam in latitudinem, bractea crassius; bractea quippe in hoc à lamina differt, quod illa tenuior est; sponte plicabilis, ac crepitans; lamina vero crassior, & crepitum non edit; ex ea namque armatura conficitur, & incensa olim homines torqueri solebant. Admovebatur vero hujusmodi ferri frustum igne calefactum nudis SS. Martyrum carnisbus; & tandem ibi detinebatur, donec eas immisericriter combussisset. Hoc genus cruciamenti subiere innumeri Christiani, ut proclamant eorum acta. S. Cypr. de lau. martyrii: *Corpus extenut carentes strident ad laminas.* Prudentius Hymno de S. Vincen-Prudens: *Stridensque flammis lamina, & in Romano: Nec inusta laminis ardet cutis.* Eusebius lib. 5. cap. 1. de S. Diacono, post acerbissima tormenta, *Ad extremum laminas æneas ferventes & ignitas tenerimis corporis membris affigunt.* Similiter cruciati plures alii.

1536 **F**acis tormento affectos saepe Martyres, res clara ex illorum gestis est: *Fax dicta tormento: quod focus faciat, cuius diminutivum facula, S. Ifido. inquit S. Ifido. lib. 20. etym. cap. 10. In duplice erant differentia; aut enim conficiebantur ex intimoribus, crassioribusque partibus illarum arborum, quæ resinam ferunt, cuiusmodi sunt picta, teda, larix, & pinus: de quibus fit mentio à veteribus Scriptoribus Virgi. Georgi. 1. & Ænei. 7. 1. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderent de monte Galaad; nam pro ascen-*

De forcipibus.

P. Cerd.

Synesi.

Joseph. Victor. Uti.

Euseb.

Predicta illustratur ex Sacris litteris. Pl. 67. 14.

Ezech. 40. 43.

Chalde.

Pagni.

S. Ifidor.

Can. 4. I.

Et Marty. Suppliciis. Cap. XIII. 445

nem, Plinio lib. 10. Suetonio in Caligula c. 13. & in Nerone cap. 34. Aut siebat ex contortis funiculis cera, ac pice circumdatis: quarum meminere Virgi. Ænei. 1. & Cicer. lib. de senectute, & lib. de officiis, Valeri. Maxi. lib. 3. cap. 6. Martialis lib. 14. atque haec *funalia* dicebantur, de quibus S. Ifido. ubi supra: *Funalia sunt quæ intra ceram sunt, dicta à funibus, quos cera circumdatos habuere majores, unde & funera dicuntur.* *Funalia autem Græci scolaces dicunt, quod sunt scolia, hoc est intorti, Hos Romani funes, & funalia nominant. Jam vero plurimi Martyres facibus fuisse fæmuistulatos tædis, & finalibus horrendo dolore, certum est ex multorum actis.*

Funalia quid? S. Ifido.

De lampadibus. Galloni.

De Bove æneo.

Baronius.

Apoc. 2. 13. stis Christi fidelis appellatur Apoca. 2. 13. & de quo Martyrol. Roman. die 11. Aprilis: P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

Sub Domitiano Imperatore in boven æneum carentem conjectus martyrium consummatum. Eodem tormento cruciati sunt ab Adriano Euftachius (qui Placidus olim dictus) Theopistes uxori illius, Agapius, & Theopistus filii, ut in Martyr. Roman. scribitur die 20. Septembris. Nec non S. Pelagia Virgo, de qua Surius to. 3. & ali multi, quorum nonnulli in carentem taurum conjecti, divina eos protegente manu, illæsi persistere. Lege Monologium 13. Kalen. Decembris.

C A P. XIII.

De ignitis aliis martyrii instrumentis; sartagine, olla, lebete, craticula, lecto, sella, galea, tunica, clavis, obeliscis, & crepidis.

1537 **S**artago amplissimum erat pœnarum *De sartæ.* instrumentum circularis figuræ; in gine. eam oleo, pice, ac resina ferventem pariter ab admoto igne Martyres conjectiebantur miserere torrendi, ac suffrigendri. Magna est hujus cruciati mentio exprompti adversus invictos adolescentes Machabæos lib. 2. 2. Mac. 7. ipsorum cap. 7. 5. *Iratu itaque Rex iusti 5. sartaginiæ, & ollas æneas succendi.* De quo etiam Josephus lib. de Machab. Stabat flam. Josephini omnia ignibus succensa sartago ad torremendum preparata passuros, &c. Et infra: *Ignovom sartaginem sponte conseruant. Et preclarè Theophilus Alexan. Epifco. epift. 3. Theoph. Paschali: Plena erant ferventis olei sartaginiæ, & ad frigenda sanctorum corpora terrare incredibili personabant, & tamen inter hec omnia paradisum animo deambulantes, non sentiebant, quod patiebantur, sed quod videre cupiebant. Et quidem satis patet ex Martyro. & Martyrum actis, quid sartago esset; & multos Christi athletas hoc supplicio fuisse affectos. Lege Martyro. Rom. die 28. Julii, & die 20. Septembris, & die 18. Apr.*

1540 **O**lla fervens vas erat æreum capacis *De olla servante.* sumum ad ollarum nostrarum similitudine in quam pice bullientem Martyres conjecti elixabantur immanissime. Hoc martyrii instrumento cruciati etiam Machabæi, ut patet ex numero præcedente. Lege pro alis novæ legis Martyribus acta Sancti Bonifacii, & S. Julianæ apud Surium to. 2. & in Martyro. die 16. Februarii, ubi de Julianæ demum flamas ignium, & ollam ferventem superans, &c. Prudentius in Romano memini. Prudens nit etiam ollæ ferventis, quam multi alii subiere fideles. Illud obserua; demissio ad terram capite in ollam quandoque injectos Martyres. Sic S. Bonifacius Martyr injectus, ut probant ejus acta. Quandoque etiam in ollam mergebantur sic præolo compressi, atque plicati, ut caput eorum ad genua pelleretur, ut de Machabæis recenset Josephus relatus.

1541 **L**ebeæ ænei vas genus est, instrumentum tortorum, capicissimus oleo, pice, & consimilibus fervens: in quo dirè excrucianti sunt Martyres multi. In Martyro. Roman. die 24. April. dicitur S. Sabas in lebetem picis ardantis injectus. Quo tormento affecti etiam sunt Pantaleon, Paulus, & Julianæ apud Surium to. 4. Eulampius, & Eulampia ejus uxori, Zenobius, & Zenusa fratres, de quibus Surius to. quinto. Surius

Pp Cratii

446 Lib. V. de Martyrii Instrumentis

De craticula.

*Craticula ferreum erat instrumentum (nos parillas nominamus) trium costarum nonnulli esse putant; constat ex antiquis plurium fuisse: in quibus lento igne subiecto sanctorum Martyrum carnes affari solebant immuniter. Hoc mortis genere triumpharunt Martyres multi, & in his S. Laurentius nostrae Hispaniae decus, & gloria, de quo multa apud Ecclesias Patres encomia: & illi etiam, quorum meminit Eusebius lib. 8. c. 24. ita: *Quid opus etiam eorum, qui Antiochiae martyrum subierunt, memoriam revocare? Quorum alii carentibus craticulis suppositi, non ad mortem usque, sed ad longinquum, & diutinum cruciatum assati, &c.* Consonat Roma. Martyro. die 12. Martii, ubi in craticula lento igne assati dicitur Petrus quidam. Eodem modo innumerii alii cruciati. Huc spectat craticula illa super altare holocausti, in qua victimae ponebantur, ut à subiecto igne cremarentur Exo. 27. 2.*

Euseb.

De lecto ferreo.

Instituti an-

res su-

ri Ma-

& G-

ni.

Duo

rum

Chr

omi

tium

Nu.

Rup.

Surius.

De sella

ferrea.

Euseb.

Degalea

ignita.

Suri.

De tunica

candenti

ferrea.

Baron.

Niceph.

Ps. 07.

bræo transferas: Inter medias ollas, lebes, sartagines, caldarias, ferventes, & ignitas, &c.

C A P. XI V.

Martyres igni traditi diversimodè: ubi de tunica molesta, & cupa.

1544 *I*n primis frequenter legas in Martyrum actis, & Martyrologiis, eos post tormenta alia igni traditos diversimodè. Quæro, cur adeò frequens hoc tormentum? Certè ea princeps causa fuit, quod Christiani olim Magi habiti. Sic enim eos appellabant, ut probavimus lib. 1. nu. 196. Cum ergo falso existimat Gentiles, Christianos arte magica imbutos, poena eos ignis afficiebat; sic enim efficere solebant magos, ut claret ex statutis illorum legibus apud Paulum lib. 5. sentent. *Paulus.*

1542 *L*eetus ferreus quid diversum fuit à craticula, tortorumque instrumentum longum, & paulisper elevatum à terra ad ignes subiiciendos, Martyre superposito, & extenso quasi in lectulo. Quod aperte probant Martyrum acta, ubi de iisdem Martyribus. Sic de S. Eleutherio Epis. in Martyro. die 18. Aprilis, & in actis illius apud Surium tom. 2. Similiter cruciatus Sanctus Pontianus, de quo in Martyro. die 19. Januarii:

Quem Fabianus Iudex jussit super carbones nudi pedibus ambulare, à quibus nihil lessus. Et S. Tiburtius ibidem die 11. Augusti dicitur super carbones ardentes ingresus. Similiter multi alii. Sæpe etiam carbones igniti aut Martyrum capitibus, aut infra ipsorum ora, & aures immitebantur, ut probant acta Agapiti, Timothei, Apollinaris, Erasmi, Pelagi, Jonæ, & aliorum complurium. Sæpe quoque vestibus exuti voluntabuntur in acutissimis testulis cum carbonibus ardentibus. Uti suadent acta Firmi, & Ruffici, Macræ, & aliorum. In his Agatha Virgo, de qua in Martyro. die 5. Februarii, post volutationem in testulis, & carbonibus, martyrium consummavit. Sæpe impellebantur manibus tenere carbones ignitos cum thure ante idolorum aras adolendo. Sic S. Cyrilla, de qua in Martyro. die 5. Iulii; sæpe etiam in foveas prunis plenas conjiciebantur: vel ad quatuor stipites, subjectis carbonibus ignitis, extendebantur.

1543 *G*alea ignita contegi solebant Martyrum capita. Quod cruciamenti genus forniciter subiere S. Clemens Ancyranus apud Surium to. 1. & S. Justus, de quo Martyrol. Roman. die 14. Iulii: *Tentus à Magne- tio verberari in nervis, galea ignita contegi, & in rugis immitti jussus.* Consonant Martyrologia.

Denique Tunica ferrea candenti induebantur etiam Martyres, quod genus supplicii horribile est: & illud pertulit, inter alios, S. Erasmus, *Igneis clavis* sacra etiam Martyrum tempora transfigebantur: sic Victorius, & Fulcianus Martyres apud Mombritum tom. 1. Carentibus ferreis obeliscis, seu globis igneis, qui lateribus aut suris apponebantur, torqueri solebant. Sic torti Taracus, & socii ejus. *Aeneis cupidis* indebantur, vel crepidis ferreis ignitis clavis confixis calceabantur, & alio incedere cogebantur. Lege Baronium tom. 2. ad an. Christi 290. Nicephorum lib. 7. cap. 6. Vide Monologium, & Roman. Martyro. die 22. Junii, ubi de Basilisco Martyre. Iterum revocanda ad Martyres illa verba Psalm. 67. *Si dormiatis inter medios clerros, &c. ex He-*

ad

Et Marty. Suppliciis. Cap. XIV. 447

*ad fidei negationem adduci non posset, vivus crematus est. Lege quæ refert idem auctor cap. 20. & 21. & 23. ubi scribit universam urbem in Phrygia flammis ardentibus traditam. Græci in Monologio quinto Kalen. Januarii: *Certamen SS. Viginti millium Martyrum sub Miximiano Imperatore apud Nicomediam combutorum.* Consonat Martyro. Roma. die 25. Decembris. Ex his Martyribus non pauci, Christo protegente, in flammis manserunt intacti, & illæsi exiverunt. Sic tres pueri in fornace Babylonica, S. Vincentius, S. Cecilia, S. Lucia, S. Agnes. Lege quæ Eusebius scribit de S. Polycarpo in rogo ardenti constituto: *Ignis facta camera specie, ad morem veli nautici veno repleti, corpus martyris veluti muro quadam circuminxit, eratque illud in medio non tanquam caro ardens, sed tanquam aurum, & argentum in camino ignitum.* Etenim tantam boni odoris fragrantiam sensimus, quasi vel thus, vel aliud quodpiam pretiosum aroma spiraret.*

1548 Denique *Cupa* quid sit, rogabis. *Cupa quid effet.* Certè *cupa* sunt, quos modo cestos dicimus. *Aldhel.* Hispani, in quos inclusi Martyres sunt. Ac-*mus.* cipe quæ ratione, quamque immane hoc tormentum esset, ex Aldhelmo cap. 19. *Igitur urgente muneratorum decreto, SS. Martyres in circi spæculaco ter denis cuparum gremiis includuntur, quæ inrufescit attra picis massa & bituminis fomite, fulpurasque fætore replentur, farciuntur; & extrinsecus suppositis crepitantis rogi torribus, & farmentorum fasciculis conflagratis succenduntur. In tan- tum ut flammatis pyrce cacuminali obelisci proceritatem, sed tamen & rotundum spæ- ræ apicem triginta cubitis in conum pre- celerant. Sic inter multos alias cruciata S. Dorothæ Virgo. Pro ignitis martyrii instrumentis, & ignibus, quibus dati Martyres sunt, lege quæ de S. Laurentio Martyre scribunt sancti Ecclesiæ Patres, præsertim Augustinus, & Ambrosius: & expende Iiæ cap. 43. 2. ubi Deus ad suos pugiles tormentum ignium subeunt: *Cum ambula- veris in igne, non combureris.* Quæ non solùm eos Martyres spectant, qui illæsi in flammis ambularunt, divina eos protegente manu; sed illos etiam, qui in cinerem sunt redacti: ut enim Clemens Alexan. lib. 1. Pædag. cap. 9. *Si transieris per ignem, non com- bureris, quia non cades in corruptionem, sed transibis ad immortalitatem.* Martyres quippe igne cremati, igne & tyrannis superiores extitere, ignem ipsum, ignitaque instrumen- ta quasi ad duellum provocantes, & vincen- tes. Lege pulchram interpretationem Alca-*P. Alcas.* faris nostri ad capit. 2. Apo. vers. 17. no-*ta*tione 5. pro ignitis carbonibus Iiæ cap. 6. qui licet viderentur carbones, & timide à Seraphino accepti forcipe sint ex altari; revera carbunculi erant pretii eximi. Car- bones enim, quibus succensi sunt Martyres, in carbunculos, & gemmas evaserunt. Quæ est etiam Ruperti interpretatio.*

1546 Deinde quid *Tunica molesta* effet hic disquirio. Certè apud veteres immanissimum tormentum genus erat, cuius meminit Seneca Epis. 14. *Cogita hoc loco carcerem, & cruces, & equileos, & uncum &c. illam tuni- cani alimentis ignium, & illam, & intexat.* Juvena. Saty. 8. *Ut Brachitorum pueri, senonunque mi- nores,* *Ausi quod liceat tunica punire molesta.* Vetus Interpres hujus Poetæ: Nero maleficos (sic Christianos appellat) tæda, papyro, & cera supervestiebat, & sic ad ignem admoveri jubebat. Jam vides quid tunica effet molesta; genus quidem supplicii, ut faci- norosi igne, & tunica obvoluti cremarentur vivi. Vides etiam quo modo Christiani sub Nerone hoc tormentum subierint: sic imma- niter ardebant, ut propterea crediderim cum Juvenalis interprete ad Saty. 1. appellari Christianos olim cereos, seu Lychnos: *quia ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urebantur, Imperante Nerone, ut ai Taurus lib. 15. de quo nos lib. 1. cap. 1. §. 13.* Hoc tormentum appellat Tertullianus lib. ad Martyres cap. 4. *Summam ignium ponam.* Sed preme ejusdem verba ibidem cap. 5. *Jam, & ad ignis quidem se autoraverunt, ut certum spatium in tunica ardente conficerent.* Ubi, ut Pamelius observat, autorare obli- gare est, unde autoramentum, & milites au- torati. Atqui alludere videtur ad Hercu- lem, de quo S. Cypria. lib. quod idola non sunt Dii, sic loquitur: *Hercules, ut hominem exuat, Oeteis ignibus concrematur.* Et sibi consonat Tertulli. in Apologeti. cap. 15. *qui vivus ardebat Herculem induerat.* Certè Martyres dum vivi ardebant tunica molesta induiti, quasi hominem exuebant, & Her- culem indebant, summam videlicet fortitudinem, & quamdam divinitatem. Lege quæ prædicti de Martyrum sublimitate lib. 2. cap. 12. & quæ de Martyrum nominibus scripsi à numero 100.

1547 Hanc igitur tunicam molestam adumbrarunt tyranni in Martyrum corporibus cruciandis per similia tormenta. Eusebius lib. 8. cap. 14. de Apphiano Martyre haec refert: *Verum cum ne huic quidem dolorum cumulo ultra ex parte succumberet, tortores ex Ildeph. de Flores de Agone Martyr.*

P. 2

C A P. XV.

De stylis ferreis, stimulis, clavis, terebris, ferris, Lanceis, gladiis, sagittis, veribus, acutis calamis, & acubis, quibus Martyres sunt cruciati.

1549 *B*reviter hæc omnia persequar. *I.* stylis, su grapiis utebantur antiqui ad scribendum ceratis in tabulis: eratque instrumentum quoddam ferreum, aut æneum, cuius nobilis mentio apud Job 19. (mitto Job 19. Plautum multis in locis, & Plinium lib. 34. cap. 14. & alios humanioris litteraturæ pro- fessores) *Quis mihi det, ut exarentur in li- bro stylo ferreo, & plumbi lamina.* Vide ibi nos- tris